

ga vpliva na gospodarstvo teh podjetij preko upravnih odborov.

Gospod Medvešček trdi, da te gospodarske ustanove, ki nosijo učiteljsko ime, niso naše, niso učiteljske. Celo tako daleč je drzen s svojo trditvijo, da je bilo morda nekoč to naše, sedaj ni več. Ta trditev se hitro ubije sama, če pogledamo le pravila vseh teh gospodarskih ustanov.

Pravila pravijo: Zadrugi Učiteljske tiskarne smejo biti le učitelji; zadrugi Tvornice učil smejo biti le učitelji in profesorji in tudi upravni odbor tega podjetja sestoji le iz učiteljev in mnogih profesorjev; člani Učit. konvikta so lahko le učitelji, Učiteljskega doma tudi le učitelji, Učiteljske Samopomoči le učitelji in profesorji in Učiteljskega zdraviliškega doma v Rogoški Slatini le učitelji.

Če so člani teh podjetij lahko le učitelji in samo učitelji, potem menda ni treba dvoma, da se lahko ta podjetja nazivajo učiteljska in ker služijo v korist in povzdigo učiteljskega stanu, torej našo korist, jih menda tudi lahko imenujemo »naša«, kar s tolikim zasmehovanjem ironizira g. Medvešček.

Kako malo se je sploh poglobil gosp. Medvešček v gospodarska podjetja kaže dovolj to, da Učiteljsko hranilnico in posojilnico kar kratkoma vtakne kot podjetje Učiteljske tiskarne, dasi s tiskarno nima nič skupnega in ni v nobeni zvezi ter je vsako za-se gospodarska ustanova, vsaka s svojim upravnim odborom. Zlohota pa je njegova izjava glede Tvornice učil, ki tudi ni del tiskarne in je to sedaj zadeva upravnega odbora, ki ima na podlagi te izjave priliko, da zadevo po tiskovnem kakor po splošnem kazenskem zakonu obravnava z g. Medveščkom lahko pred sodiščem. Enako se lahko tam obravnava tudi druga namigavanja, ker gospod Medvešček ni niti član podjetij, ki jih kritizira in tudi če bi bil, je njegova dolžnost iznašati stvarno kritiko naprej pri občnih zborih podjetij samih. Vsako drugo kritiziranje, ki je v škodo podjetja, je kaznjivo.

Ko se vprašanje Tvornice učil uredi, smo radovedni, če bodo imeli oni, ki sedaj demagoško begajo učiteljstvo, še toliko poguma.

Da obstoječe gospodarske ustanove niso direktna last organizacije, kar ni prav g. Medveščku, je obsebi umevno, ker po obstoječih zakonitih predpisih biti ne morejo in morajo imeti vsaka svoj upravni odbor. Tudi je problematično vprašanje, ako bi bilo zdravo gospodarsko načelo, da bi bila ta podjetja direktno odvisna od sklepov organizacije, ker pri gospodarskih podjetjih morajo v prvi vrsti prevladovati gospodarski in ne drugi momenti, ki so odločujoči čisto pri kakih sklepih mase. Momentana dispozicija, celo pa demagoštvo ne sme imeti vpliva pri gospodarskih podjetjih, ker je to v škodo in sigurno propast podjetij.

Gre pa gosp. Medveščku za drugo, razumem, za demokratizacijo gospodarskih podjetij in v tem, s to temeljno njegovo idejo, se strinjam. Zato pa pravi g. Medvešček: »Koliko pa vas je, vprašam, delničarjev te akcijske družbe?»

Vem, kaj bi rad g. Medvešček! Da bi vsi člani organizacije bili tudi člani vseh gospodarskih podjetij, tako Učit. tiskarne, Tvornice učil, Učiteljskega zdraviliškega doma v Rogoški Slatini, Učiteljske Samopomoči, Učiteljske hranilnice in posojilnice, Učiteljskega doma in Učiteljskega konvikta. Tako bi moralo biti in tako bi bilo prav, da bi vsi člani imeli korist od teh zadrug in gospodarskih društev in bi vsi člani tudi pomagali tem ustanovam, kadar bi potrebovale pomoči. Gospod Medvešček misli, da bi vsi člani organizacije obvezno morali postati vsaj z enkratnim zadrugnim deležem zadrugi stanovskih zadrug in z obvezno redno članarino člani stanovskih gospodarskih društev. Tako bi moralo biti in tako bi bilo prav!

Kdo pa je kriv, da ni tako? Danes so zadrugi vseh naših stanovskih zadrug poedini člani iz povečine vseh okrajnih učiteljskih društev. Pov UJU Ljubljana. Najvišje število članstva iz prav vseh društev je dosegla dosedaj Učiteljska Samopomoč; z obvezno članarino Učiteljskega doma in Učiteljskega konvikta, pa bodeta ti društvi imeli prvi včlanjene šele vse člane vseh društev v svojih področjih.

Učiteljska tiskarna je ob ustanovitvi l. 1906. pozvala člane vseh učiteljskih

društev »Zaveze« k pristopu, tako s Kranjske, Štajrske, Primorske in Koroške; ob vsakem občnem zboru se je pozivalo v poročilih k pristopu. Od l. 1908. dalje sem podpisani sam ponovno pisal o naši stanovski gospodarski osamosvojitvi v »Učiteljskega Tovariša« in pozival k pristopu in obveznemu članstvu vsega organiziranega učiteljstva k našim gospodarskim zadrugam in društvom. Po prevratu je Učiteljska tiskarna ponovno pozvala potom okrajnih društev vse učiteljstvo, da naj pristopi v zadrugo. Enako je potem okrajnih društev pozival Učiteljski zdraviliški dom k pristopu vse učiteljstvo; enako so šle ponovne okrožnice za pristop od Tvornice učil, Učiteljske Samopomoči itd. Ponovni so bili pozivi v »Učiteljskem Tovarišu«.

Ne morem pa prezreti zlohote, ponovno že g. Medvešček pojasnjeno zadevo, da Učiteljska tiskarna, Tvornica učil, Zdraviliški dom niso delniške družbe, temveč so le zadruge, od katerih prejemajo zadrugi le obresti od zadrugnih deležev, ne pa dividend z ozirom na čisti dobiček. Vse drugo gre v razširjenje podjetja in v dobrodelne učiteljske in kulturno prosvetne svrhe. In od tega je bila tudi organizacija, Učiteljski konvikt itd. že mnogo deležna. Sklepajo pa o tem občni zbori posameznih podjetij. Spominjam samo na številne odpise, ki so jih napravila posamezna podjetja organizaciji, na prostor in drugo, kar ji nudijo, na darila iz čistega dobička občnih zborov itd. Če pomislimo, da bi sicer vsa ta sredstva za razvoj organizacije morala organizacija zahtevati od članstva in da se je čisti dobiček teh podjetij porabljal v korist učiteljstva in prosvete, pač lahko učiteljstvo smatra ta podjetja za svoja, čeravno vsi učitelji in učiteljice še niso zadrugi vseh podjetij, kar pa lahko še postanejo. Občnim zborom pa ne morejo odrekati, da bodo smeli odločevati o svojih podjetjih.

Ne morem se strinjati tudi z hazi-ranjem g. Medveščka, ko proglašuje sedanjemu odboru Učiteljskega konvikta za nekak bojni kader v naši organizaciji, predvsem gospodarski organizaciji, ko pravi: »Zato je ideja gospodarske osamosvojitve, katero vidijo in propagirajo nekateri v rešitvi vprašanja Učiteljskega konvikta, zgrešena... Ne gre torej za konvikt v ožjem pomenu, »konvikt« je le tesna obleka, ki smo jo oblekli v silo in naglici tej veliki ideji... Vse, kar je trhlo na stavbi, bo porušeno...«

Gotovo je, da je bil konvikt oddan novemu odboru brez odpora le za to, ker smo še vedno prepričani, da bo odbor zidal na vseh naših organizacijah, ne pa rušil, kakor proglašuje g. Medvešček. G. Medvešček je storil zelo slabo uslugo Učiteljskemu konviktu s tem, da je proglasil javno novi odbor za bojni kader in zato ni vreden, da je v nadzornem odboru Učiteljskega konvikta.

Še eno izjavo g. Medveščeka moram zavrniti. On piše o zadevi načina izvedbe obvezne članarine za Učiteljski konvikt: »Delegati niso imeli toliko razumevanja in ne toliko moči, da bi jo sprejeli. Pustila se je odločitev društvom. In posamezna društva naj bi izpeljala to, kar ni mogla izpeljati celotna delegacija! Je-li to resno?»

Grešnik te zadeve sem jaz! Na seji ožjega sosveta v Štorah sem stal že na načelnem stališču, da obveznih obremenitev članstva z večjimi vsotami ni zdravo oktroirati s strani delegacije in je taka vprašanja treba postaviti na najširša tla, pred okrajna društva, preden se napravi obvezni skupni sklep.

Tovariš Lapajne sam je izprevidel, da je ta teza prava in je na delegaciji sam pristal na njo. Ako hočemo, da se taki sklepi tudi izvajajo, jih moramo postaviti v najširše odločevanje.

Sedaj se je večina društev s sklepi že tu in moramo zadevo izpeljati in jo bomo tudi izvedli, ravno radi tega, ker je bila postavljena rešitev na pravi temelj. Drugače bi pa dvomil na uspeh, če bi samo delegacija sklepala o tem.

Tako je tudi z drugimi podjetji in »osamosvojitvijo«, kakor naziva gospod Medvešček svoj »pohod«, ker članstvo ne bo samo osamosvajalo, temveč je treba tudi nekaj plačati pri pristopu in kjer igra gospodarski moment svojo vlogo, je treba več resnosti in informativnosti pred javnimi nastopi.

Če kje, je pri gospodarskih problemih le evolucionalna pot na mestu in je

vsak revolucijski pokret na škodo in gotova propast za vsako gospodarsko podjetje.

Operiranje s stvarmi, o katerih se ni dovolj poučen in beganje učiteljstva s senzacijami, ki baje obstojajo in se dogaja-

Učiteljski dom v Mariboru.

Dne 2. t. m. je imel širji odbor U. D. v društvenih prostorih v Mariboru, Slovenska ulica 2, sejo, na kateri je vodstvo poročalo o svojem poslovanju in na katerem so se določile smernice za bodoče delovanje.

Iz blagajnikovega poročila je posneti, da se je v tekočem letu povečalo društveno premoženje za okroglo 50.000 Din. Gmotni položaj pa bi bil lahko veliko boljši, ako bi se založeni zemljevidi uporabljali na vseh šolah in če bi se številni tovariši(ice), zlasti mlajši, nekoliko bolj zanimali za društvo.

Glede članstva apeluje odbor še na onih par učiteljskih društev, ki še niso korporativno pristopila, da to sedaj store.

Dalje priporoča tovarišem(ice), ki so napram društvu še popolnoma indiferentni, da mislijo na prihodnost in na potrebo in moč solidarnosti in samopomoči.

Da ne bode mogel nobeden stanovski nezavednež društva izkoriščati, ko

JOSIP LAPAJNE:

Osvobojenje.

Preko burnih viharjev svojega življenja me je nesrečna usoda zanesla v obližje našemu stanovskemu krmilu, tako da tja in sem lahko čujem marsikaj, kar mi zelo olajša vest, tja in sem pa se naše misli — vsaj misli — znatno križajo.

Izšel sem iz dobe, ko je bila »šola politicum«, vladalna kocka državnih, deželnih in zakotnih političarjev. Radi šole same je obstajal nekaj spor med državo in cerkvijo, dočim je bilo učiteljstvo samo le igračka tako enim kot drugim eksponentov.

Ves naš boj se je tedaj osredotočal na našem stanovskem pravu, osvoboditvi iz krutih klešč, ki niso poznale nikakega usmiljenja. Kot lisica si moral iz pasti odgrizniti nogo, da si se splazil v svoj brlog, od koder si smel samo še v temni tavati po obzorju, ki je srečne navdajalo ob svetlobi, ki je ječala od rožljanja tesnih spon prostovoljnih sužnjev.

Došlo je osvobojenje. Boj za krulj je bil dobojevan, vsaj pisali smo tako. Učiteljstvo je bilo oproščeno spon, skakljalo od veselja kot psiček, ki ga spustiš z verige, skakljalo in naravno zopet nastavilo vrat, da mu privajena gradanca oklene dolgoletne zarezze.

Hodim od zborovanja do zborovanja, od kongresa do kongresa, toda povsodi jadikovanje, ozlovoljenje, prtajeno godrnjanje. Pa nad čem?

Tu čujem moža navdušenega demokratskih idej, ondi slišim glasnika reformiranega socializma, narodni socialc skuša nacionalne ideje združiti s svojo življenjsko eksistenco, radikalni borec je nejevoljen, da se mu ne priznava predpravica, ki sodi veličini njegove partije, hlastanje radičevcev po glavah, ki so jim bile usodne, prehaja v strast, komunist, ki je na prvem kongresu rjovel kot lev, danes izza vladnega plašča praska vseprek, kar doseže, mi sami, stari liberalci, pa jahamo onemoglo truplo zatajene pokalice, radujoč se veselega koncerta, ropotajočega bobnenja, ki nas obkroža vsepovsodi.

Kaj hočete, saj smo ujedinjeni, ujedinjeni od Triglava do Kajmakčalana, od zenita do nadirja!

In »12 hiljada nas ima,« to je sila, nepremagljiva, neprecenljiva. »Pa onda?»

Pesimist, tako mi pravijo že od nekada, zajašem konja, zdaj železnega, zdaj dvokolnega, pa se zapodim med nje, med one vse, tu same, ondi skupne. Mrkih pogledov, mirnega vedenja me Mežičani sprovedejo v svoje okrožje. Šola. Prva soba: Orlice; druga: Sokolice. Gledam po tleh — nič las. »Gre to?« »Gre!»

V topilnici: nagaj možje, neznosna vročina, strupen zrak. Prijazni pozdravi, učitelju borcu, sočustvujočemu. Molče korakamo mimo hrama kapitala, ki bije

lajo, teror in sklepi pri gospodarskih vprašanjih, ki bazirajo na umetno in momentano ustvarjenih razpoloženjih — je prosta demagogija, ki »e pri gospodarskih vprašanjih vedno maščuje.

Ivan Dimnik.

bode nudilo ugodnosti, se bode vodil natančen seznam plačujočih članov.

Ker morajo vsi člani UJU prispevati za kopališče na jugu, moramo tudi doseči, da nam pomagajo na enak način srbski in hrvatski tovariši graditi naša konvikta v Ljubljani in Mariboru.

U. D. izda tekmo tega šolskega leta zemljevid celjskega okrožja in pripovedke in pravljice iz naše oblasti, do začetka prihodnjega leta pa koloriran državni grb.

Da učiteljstvo ne bode delalo vedno le za druge, prosji odbor tovariše(ice) na deželi, ki prireajo razne veselice in slavnosti, da zahtevajo, naj se izroči del čiste dobička prireditve U. D.

Prihodnji občni zbor se vrši dne 19. marca 1926.

Končno se je še sprožila misel, naj zbira društveno vodstvo igre za šolske odre in jih proti primerni odškodnini posojuje šolam.

Pomagajmo si sami, in bog nam pomore!

boj — in s kom? — z učiteljem — in radi česa? — radi šole in politike.

Pa se zakadim gori v Haloške hrame. Strašna vročina. Kot kamen trde kepe se vale izpod težke rovnice, težak znoj kaplja dol na sladki sad in se meša z opojnim sokom, ki meša glave vsem tolikim, ki ne poznajo gorja vinogradniškega trpina. — »Težka dohodarina nas tare, gospod učitelj!« »Pa saj ste radičevci, on naj vas spasi!« mo odgovori moj tovariš. Molče sem odšel. Doli smo se našli. V veseli družbi. Samo, da veselo je!

Ni li Prekmurec tožil, da ga ne poznamo? Ne njegovega dela, ne trpljenja. Pa hajdi gori! Usidram se v gostini! Zabavljanje vseprek, nad državo, nad šolo, draginjno. Poslušam učitelja; samo ven, ven, na Kranjsko. Ljudstvo nas sovraži, Madžaroni zaničujejo, nimamo niti najpotrebnejšega za življenje. Tovarišica se izreka pohvalno. Ima lepe uspehe v šoli, prireja igre, telovadi v madžarski šoli. Sreča ji je milejša: pa kakor povsodi, šablonsko se ne dajo ceniti ne razmere, ne povodi.

Doji v bojanskih nižinah in dolinah naletim na tovariša, ki zbija na radičevski boben in pritrkava z demokratskimi renami, ozlovoljen je nad stanom, plača mu je preborna, na vrtu skrbno goji plevel, v gostilno nam zbere veljakov, politizira se na debelo, zabavlja »en gros«, »kačane« so prenapolnjene prekrizano sedečih mož, ob zamreženih oknih se skriva suhljati ženski obraz in vsem tem »revezem« država ničesar ne da, vzdržujejo jo pa sami oni, pa samo oni tam s Kupreškega kakor Livanjskega polja. Pa nikogar ni, ki bi enemu kot drugemu prilival hladilne pijače!

Pridružim se slovenskim zemlje-radnikom k izletu v Srbijo. In jaz, ki sam trosim seme po njivah in kobacam ob plugu, ne smem izdati, da sem kmet, ker ne znam po kmečko ukati, bogvaruj, da bi se izdal za učitelja! Vsa prireditve bi trpela na ugledu, kakor da bi jo priredili učitelji. In doli po Srbiji nas sprejema srbski učitelj s srbskim otroci in nas učiteljev je četvorica, pa naj molčimo! Ne! Vmešamo se tu, vmešamo tam, na željo prvih slovenskih ratarjev. Iskrena beseda je kar najbolje učinkovala na preprostega seljaka, ki nas je sprejemal, kakor da smo mu mi prinesli odrešenja. Življenje učitelja samega pa je tesno strnjeno z žitjem okolice, ki ga obdaja.

In pridem domov. Tovariš veže culo, da se preseli v mesto. Zakaj? Star sem. Oblasti me večkrat pozivajo, zdravnika rabim. Noge so mi oslabele za pešhoje, vozniki so predragi. Ondi v mestu mi vse to odpade. Tu na deželi za drag denar komaj spravim skupaj potrebnih živil, s špecerijo se moram zalagati za vso zimo, ker me sicer sneg zapade, a daleč okoli ni nobene trgovin-